

ÜÇ KAVRAM BİR DÜNYA: KURAL DIŞI DURUM VE SİYASETİN İMKÂNI

A WORLD IN THREE CONCEPTS: THE ILLEGAL SITUATION AND THE POSSIBILITY OF POLITICS

Hasan KILIÇ¹

Özet

“Yasa olumsuzun hayalini kurar”

Michel Foucault

Kavramlar, dünyayı anlamanın anahtarlarıdır. Her bir kavramın ortaya çıkmadan önceki tarihi, ortaya çıkışı ve zaman içerisinde geçirdiği anlama dair değişimler çeşitli anlam kümelerinden oluşan serüvenler ortaya çıkarır. Bu serüvene kulak vermek, birçok alanda olduğu gibi siyasi ve sosyal alanda da çeşitli imkânlar yaratır.

Bu çalışma, kavramların konselasyonu ile ortaya çıkan kavram setlerinin sunduğu imkânlarla, egemenlik teorisi üzerinden politikanın günümüzdeki durumunu tahlil etme ve gelecek projeksiyonu çizmenin potansiyelini açığa çıkarmaya çalışacaktır. ‘Kararcılık’, ‘karar verilemezlik’ ve ‘kurumsalcılık’ kavramlarından oluşan set, başka kavram setleriyle buluşturularak kural dışı durumu yeniden düşünme imkanları oluşturulacaktır. Farklı kavramların bir araya getirilmesinden oluşan konselasyonlar üzerinden kural dışı durum üzerine tartışmalar yürütülecektir. Çalışma son olarak Covid-19 pandemisinin ortaya çıkardığı kaotik halin ‘kararcılık’, ‘karar verilemezlik’ ve ‘kurumsalcılık’ üzerine yeniden düşünme şansını yaratıp yaratmadığını değerlendirmektedir. Bu değerlendirme üzerinden başka bir dünya tahayyülünün imkânları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kararcılık, Karar Verilemezlik, Kurumsalcılık, Politika, Egemenlik, Demokrasi.

JEL Sınıflandırması: H83, B19

Abstract

Concepts are the keys to understanding the world. The history of each concept before its emergence and the changes in its meaning over time reveal adventures consisting of various sets of meanings. Listening to this adventure creates various opportunities in the political and social fields as well as in many other fields.

This study will try to reveal the potential of analyzing the current situation of politics and drawing future projections through the theory of sovereignty, with the possibilities offered by the concept sets that emerged with the consensus of the concepts. The set consisting of the concepts of 'decisionism', 'undecidability' and 'institutionalism' will be brought together with other sets of concepts, and the possibilities of rethinking the exception will be investigated. Discussions on the exception will be carried out through the constellations consisting of bringing together different concepts.

¹ Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, hkilic12@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6640-1403.

Makale Gönderim Tarihi(Manuscript Submit Date): 11.02.2022, Kabul Tarihi(Accepted Date): 08.06.2022, Basım Tarihi(Published Date): 30.06.2022, turnitin benzerlik oranı(turnitin similarity ratio): %10

Finally, the study discusses whether the chaotic state caused by the Covid-19 pandemic creates the chance to rethink on decision-making, undecidability and institutionalism, and whether another world is possible by bringing together different sets of concepts.

Keywords: Decisionism, Undecidability, Institutionalism, Policy, Sovereignty, Democracy
JEL: H83,B19

1. GİRİŐ

‘Kararcılık’, ‘karar verilemezlik’ ve ‘kurumsalcılık’ kavramları siyaset bilimi literatürüne Aydınlanma ile birlikte başlayan tartışmalarla dahil olmuştur. Bu kavramların fenomenel ön tarihi, kavramların anlamına dair niteliklerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Her ne kadar Batı merkezli tartışmalarla dolaşıma girse de bu kavramların farklı dillerdeki kullanımlarıyla karşılaştırılmasında ortaya çıkan filolojik ve semantik uyarlama sorunları, siyasal ve sosyal teoriyi düşünürken hem zorluklar hem de imkanlar ortaya çıkarmaktadır. Siyaset bilimi literatüründe bu kavramlara dair tartışmalar Batı düşüncesinde gelişmişken, söz konusu tartışmaya dâhil olan kavramların Türkçe’ye çevrilmiş halleri köken itibariyle farklı dillerden gelmektedir. Bu kapsamda kararcılık literatürde desizyonizm şeklinde geçerken, bu kavramın kelime kökü olan ‘karar’ Türkçe’ye Arapça’daki ‘krr’ kökünden geçmiştir. Arapça’da ‘Krr’ kökünden türeyen karar durma, sabit olma ve istikrar anlamlarına gelmektedir (Nişanyan, 2016). Dolayısıyla Arapça kökenli kavramın düzen fikrine atfı ifade edilebilir. Aynı fikri imleyen kurumsalcılık kavramı, 14. yüzyılda kullanılan ve hukuk, düzenleme, kurallar bütünü anlamlarına gelen constitucion, yani kurmak fiilinden gelmektedir. Karar verilemezlik kavramı ise Batı merkezli bir kavram olmasının yanı sıra köken itibariyle fen bilimlerinde anlamını kazanmıştır. Bu kavram, düzene işaret etmekten çok bir salınım ve/ya devinim halini; kurulmayı, bozulmayı ve yeniden kurulmayı işaretlemektedir. Dolayısıyla Türkçe’de yerleşik hale gelmiş bu kavramlar, etimolojik ve semantik anlamlarını da içerecek şekilde düzen fikrini, düzenin bozulmasını ve yeniden kurulması sürecini yani bir sabitlik ve oluş diyalektiğinin ortaya çıkardığı imkanları imlemektedir. Dolayısıyla bu kavramlar Türkçe kullanıcılar açısından çeşitli zorluklar çıkarmakla beraber her dilin kavramsallaştırma süreci ile ilgili kültürel ve tarihsel zenginlikler alana dâhil edildikçe, çeşitli imkânlar da yaratmaktadır. Bu açıdan kavramların kendi mecralarındaki serüvenlerine bakmak ve bu serüvenleri bir araya getirmek, günümüz dünyasının kimlik başta olmak üzere siyasal ve sosyal problemlerini tartışmak için oldukça önemlidir. Söz konusu tartışmada, kavramların kendi aralarındaki diyalektiğe işaret eden set halindeki ilişkilerini bozmak ve yeniden kurmaya çalışmak ise kaçınılmaz bir çaba gerektirmektedir.

2. ÜÇ KAVRAM, ÜÇ SERÜVEN: KARARCILIK, KARAR VERİLEMEZLİK VE KURUMSALCILIK

Kararcılık (desizyonizm), René Descartes'in akla mutlak güven duyan yaklaşımına karşı eleştirel bir tutum takınan ve aklın öneminin inkâr edilemeyeceğini ve fakat, siyaset alanında mutlak güven duyulan aklın yetersiz kalabileceğini ifade eden ekol haline gelmiş kavrama verilen addır (Başbüyük, 2016). Desizyonistlere göre, siyasette her daim var ve belirleyici olan karar alma konusunda akıl, yalnız başına yetersizdir. Karar almak siyaset alanında sadece akılla değil, aynı zamanda duygular, yetenekler ve şartların özgüllüğüyle de bağlantılıdır. O halde kararcılık tartışırken ele almamız gereken iki durak vardır: 'karar anı' ve 'karar verme'.

Carl Schmitt'e göre kararın kurucu ve spesifik unsuru yeni ve yabancıdır. Kararın kendisi ise bir hiç'ten doğmuştur. C. Schmitt'e göre bir hiçten doğan karar, Martin Heidegger'e göre temellendirmek ve yaratmaktır. Karar kelimesini yakın anlamlarından (seçim, seçmek) ayıran temel özellik, kelimenin 'düzen' fikrini sürdürme eğilimidir. Bu bağlamda, C. Schmitt ve M. Heidegger'i 'karar' üzerinden yakınlaştıran ise kararda bulunan düzen fikridir. M. Heidegger, 'karar nedir?' diye sorusuna "Seçim değildir. Seçmek her zaman yalnızca önceden verilen içermektedir-kabul edilebilir ya da red edilebilir olanı. Karar, temellendirmektir ve yaratmaktır" (Cengiz, 2007: 78) yanıtını verir. C. Schmitt ise düzen ve karar kelimelerini birbirine koşul haline getirir. C. Schmitt "her düzen, bir karara dayanır" derken, kararın düzeni çağırıldığını ifade etmiştir. Peki, düzeni çağırın karar, mutlak bir karar olmayı isterken (2007: 81) karar verme nasıl gerçekleşmektedir? Banu Alan Sümer, Jacques Derrida'dan alıntılıyarak Soren Kiekegard'ın "Karar anı bir deliliktir" ifadesini kullanır (Alan Sümer, 2014: 34). Bizi, C. Schmitt ve M. Heidegger çalışmalarında düzene götüren kararın ansal halini delilik yapan şey, kararın gerçekleştiği anda hem düzen içinde hem de düzen dışında bulunabilme potansiyelidir. J. Derrida ise bir potansiyel olarak karar anını adil olmak ile şartlandırarak aciliyet ve kesintiye uğratmak olarak ifade etmektedir:

"...karar olarak karar anı, her zaman sonlu bir aciliyet ve acele anı olarak kalacaktır; çünkü bu kuramsal ve tarihsel bilmenin, bu düşünümün veya bu düşünüp taşınmanın sonucu veya etkisi olmamak zorundadır. Çünkü onu önceleyen, öncelemesi gereken hukuki veya etik ya da siyasal bilişsel düşünüp taşınmanın kesintiye uğratılmasını işaretleyecektir" (Derrida, 2010: 43-134).

J. Derrida'ya göre adil olması gereken her karar farklıdır, mutlak bir biçimde biricik bir yorumu gerektirir (Cengiz, 2007: 78). Çünkü karar adını almaya hak kazanan her karar, karar verilemezden içinden geçmek durumundadır. Karar ile karar verilemezlik arasındaki bu ilişki bir

anlamda, içinden tren geçen türkü sözüyle anlatılmaktadır. Trenin vagonlarının her birini karar olarak kabul edersek, bu belirsiz sonlu/sonsuz vagonların içinden geçmek zorunda kaldığı türkü, karar verilemezliğin kendisidir. Yani bir tren vagonu olarak karar, her daim türkünün içinde sübuta ermek zorundadır. Böylece her bir karar, karar verilemezlik deneyimine tabi tutulur. Fakat kararın içinde bir karar verilemezlik geride kalmamıştır ve bu durum kararı, J. Derrida'ya göre programlanabilir uygulama ve hesaplanabilir sürecin akışı olmaktan kurtaracaktır. Bu noktada J. Derrida'nın, kararı karar verilemezlik deneyiminin şimdi ve her zaman burada olan niteliğine tabi tutarak, seçim yapmaktan ayırması fikri ile M. Heidegger'in kararı seçim yapmaktan ayırt etmesi ve temellendirmek-yaratmak şeklinde tanımlaması arasında benzerlik kurulabilir. M. Heidegger'e göre karar, yaratım olarak bir düzene doğru giderken, J. Derrida'ya göre karar verilemezlik ile birlikte yaşayan karar, her an bozulmaya, yıkıma, dağıtmaya ve yeniden kurulmaya hazır olma durumu ile birlikte vardır. Yani karar verilemezlik kararın şartı konumundadır. O halde, J. Derrida'nın çözümlemesinin merkezinde bulunan ve M. Heidegger ile arasındaki yakınlığı uzak eden karar verilemezlik nedir?

Karar verilemezlik konusunda sosyal bilimler dışında fen bilimleri ile de ilişkilendirilen literatür mevcuttur. Bu konuda David Bates, karar verilemezlik kavramının modern biçiminin, iki dünya savaşı arasında matematiksel mantığın teknoloji ile ilişkilendirilmesinde ortaya çıktığını söylemiştir (Bates, 2016). Bu sürecin önemli düşünürü Kurt Gödel'dir. K. Gödel, kavram ile formel sistemin tamamlanmamışlığı arasında ilişki kurmuştur. Nitekim D. Bates'e göre J. Derrida karar verilemezlik kavramı konusunda K. Gödel'e çok şey borçludur (Bates, 2016). Fakat birçok araştırmacıya göre de bu kavram J. Derrida tarafından bulunmuş ya da icat edilmiştir. Söz konusu tartışmadan bağımsız olarak siyasal düşünce literatüründe karar verilemezlik kavramı J. Derrida'nın çalışmaları ekseninde tartışılmaktadır. J. Derrida'ya göre karar verilemezlik "Yalnızca çok iyi belirlenmiş her ikisi de eşit derecede buyurgan çelişkili kurallar arasında bir salınım değildir. Karar verilemezlik, iki karar arasındaki bir gerilim de değildir sadece; kurala ve hesaplanabilir bir düzene yabancı olma deneyimidir" (Derrida, 2016: 72). Bu bağlamda, karar verilemezlik kararın olanaksızlığı değil, bilakis kararı olanaklı kılandır. Banu Alan Sümer'e göre karar verilemezliğin dört ögesi bulunmaktadır. Bunlar: düzenleme, muhafaza etme, yıkım ve yeniden icat etmedir. Alan Sümer'in belirttiği öğeler, karar verilemezliğin öğeleri iken, kararın içinde yaşayan ve her daim orada olurluğuyla kararı tehdit eden öğelerin nitelikleri olarak da öne çıkmaktadır. Bu öğelerin yanı sıra J. Derrida'nın kendi tanımlamasında belirttiği "...bir düzene yabancı olma deneyimi..." ibaresinin üzerinde durmak gerekmektedir. Bu ibareyi şu şekillerde inceleyebiliriz. Tekillik açısından Sümer'e göre karar

verilemezlik durumlarında, kişiye ne yapması gerektiğini söyleyen bir gücün var olmaması, kişinin ortada kalmışlığını gösterir. Etik olmaklığı belirleyen ise bu durumdur (Alan Sümer, 2014: 34). Toplumsal açıdan karar verilemezlik ile karar siyasi bir toplumu olanaklı kılan kurucu ilişkilerin adıdır. J. Derrida'ya göre etik ve siyaset bu düzlemler göz önünde bulundurulduğunda tam da karar verilemezlik ile başlar.

Burada yabancı olma deneyiminin bir kurucu kavram olan karar verilemezlik dolayısıyla siyaset ve etiği var ettiği nokta belirmiştir. D. Bates, J. Derrida'nın C. Schmitt ve Walter Benjamin'i inceleyerek karar verilemezlik kavramı üzerine düşündüğünü ifade etmiş ve bizlere J. Derrida'nın karar verilemezlik kavramını inceleme izleği sunmuştur. D. Bates'in işaret ettiği bu yolda, J. Derrida karar verilemezlik kavramı üzerine düşünürken, C. Schmitt'in çalışmalarındaki kuraldışı durum kavramı ile W. Benjamin düşüncesindeki şiddet kavramlarını tartışmak gerekmektedir. Çünkü hem C. Schmitt'e hem de W. Benjamin'e göre kararın kristalize olduğu irtibatlı kavramlar, bunlardır.

C. Schmitt, siyasetin hukuktan farklı olarak, olay olmadan önce, olayın niteliği konusunda karar verebilme ve önceden müdahale edebilme kapasitesi olduğunu belirtmiştir. Böylece siyasetin bu kapasitesini gerçekleştirenin egemen olduğu kanısına ulaşmış ve egemeni de durumun kural dışı olduğuna karar veren olarak tanımlamıştır (Çelebi, 2001: 120-121). C. Schmitt'e göre siyaset imkânını yaratan kuraldışı durumlarda karar vermek, J. Derrida'ya göre ise siyasetin ve etiğin imkânını sunan karar verilemezlik kavramı ile irtibat içerisindedir. Bu kapsamda siyasetin imkânı olan kavramlar olarak kural dışı duruma karar vermek ile karar verilemezlik nitelikleri gereği, karar verme edimi gerçekleştiğinde kendilerini tüm normatif bağlardan kurtarırlar. Belirtmek gerekir ki, C. Schmitt kararı, egemenlik kavramının içerisine yerleştirirken (Schmitt, 2005: 13-22) J. Derrida, adil bir kararın var olma şartı olarak karar verilemezlik deneyimine vurgu yapmıştır. Burada C. Schmitt'e göre düzenin güvenliği ve tesisini gerçekleştirmek, J. Derrida'ya göre ise siyaset ve etiğin imkânını gerçekleştirmek için sırasıyla askıya alma ve karar verme edimleri gerçekleşmektedir. C. Schmitt'ten farklı konumlanan W. Benjamin'in "Şiddetin Eleştirisi Üzerine" adlı eserinde üzerinde durduğu şiddet ile hukuk arasındaki ilişkinin de J. Derrida'nın çalışmalarındaki karar verilemezlik kavramını etkilediğini ifade edebiliriz. W. Benjamin'e göre en adil, en etkili, en devrimci, en karar verici şiddet ilahi şiddettir. Fakat böyle olduğu için, asla karar verilebilir "kesinliğe" bırakmaz kendisini (Benjamin, 2010: 19-43). J. Derrida'nın çalışmalarındaki karar verilemezlik ise adil kararda hiçbir zaman sonlanmayacak şekilde yaşamaya devam eder.

D. Bates'in işaret ettiği izlekler farklı örnekleri davet etmesine rağmen kısaca ifade edilirse J. Derrida, C. Schmitt ve W. Benjamin'i incelemek suretiyle otoritenin temellerini, siyaset ile etiğin imkânını ve potansiyelini, yasa-güç-adalet arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışarak bu kavramların işaret ettiği kurumsalcılık kavramına geçiŐ yapılabilir.

Kurumsalcılık, kökenleri itibariyle kurmak, kurum, kuruluş şeklinde ifade edilebilir. İngilizedeki karşılıkları establishment, institutionalism, constituonal gibi kavramlardır. Devlet teorileri ekseninde düşündüğümüzde kurumsalcılık, kurumsal yapılara, kurumsal yapıların kararlarının etkililiğine vurgu yapmaktadır. Kurumsalcılık, hukuk alanında anayasaya atıf yapan constitutional kavramı ile anlam kazanmaktadır. İdari ve resmi işlemlerin kurallar ve gelenekler ekseninde yapılmasına atıf yapan müesses nizam, establishment kavramıyla karşılanabilir. Kurumsalcılık, söz konusu sivil toplum ve piyasa işlerinin görülmesi olunca institutionalism kavramıyla anlamlandırılabilir. Kurumsalcılık hem tüm bu kavramsal içeriklerini kendisine dâhil eden hem de alanlar itibariyle ayırıştırma imkânı sunan bir kavramdır. Burada kurumsalcılıkla kast edilen daha çok düzen hakkındaki kararın verilmiş olması, kurumların gücünün/meşruiyetlerinin ve normların işler halde olmasıdır. Bu açıklamalar ışığında çeşitli kurumsalcılıkların bulunduğunu ifade etmek mümkündür. Uluslararası ilişkilerde kurumsalcılık, tarihsel kurumsalcılık, politik partilerde kurumsalcılık, yeni kurumsalcılık bunlardan bazılarıdır. Her biri kendi alanlarındaki kurumsal yapılar, bu yapılar arasındaki ilişkiler ve tüm bu ilişkileri düzenleyen normlarla ilgilenmektedir. Örneğin bir bakış açısında göre kurumsalcı yaklaşım, Max Weber'den yola çıkarak farklı ülkeleri tarihsel olarak karşılaŐtıran analizlere denir. Şebnem Oğuz'a göre "2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan devlet kuramlarının fazla soyut ve genel olduğunu ve dolayısıyla devlet yapıları arasındaki varyasyonları açıklamakta yetersiz kaldığını savunmuŐtur... neo-Weberci yazarlar, 1980'lerden itibaren liberal ve Marksist devlet kuramlarını "toplum-merkezli" olmakla eleŐtırmişler; bunun yerine önerdikleri "devlet-merkezli" yaklaşımda ise devletin özerkliğini ve örgütsel gücünü vurgulayarak bu özerkliğin getirdiği örgütsel olanaklara dikkat çekmiştir" (Oğuz, 2016). Dikkat çekilen örgütsel olanaklar, düzen fikrinin gerçekteşmesi ile var olan kurumların, siyasette ve hukukta kendi gücünü sađlamlaŐtırmasıdır.

Kurumsalcılık, kararın verilmiş ve kuralların belirlenmiş olması ile birlikte düşünülebilir. Bu kapsamda, normalleŐtirme teknikleri ve normal olanın hükmü söz konusudur. Kurallar-teamüller belirlenmiş ve bunlar yasanın gücüyle tahkim edilmiş, norm devreye girmiŐtir. Norm, yasaya gönderme yaparak davranışları ıslah etmek, disiplinci bir normalleŐtirmeyi yerleŐtirmek için model olarak kullanılır (Foucault, 2013: 50-51). Bu model ile birlikte kurumsalcı yaklaşım,

kendisini güçlendirir. Kurumsalcılık kavramı ile irtibatı üzerinden düzen fikrine tekrar dönersek, M. Heidegger'in çalışmalarında karar vermeyele temellendirilen ve yaratılan düzenin normlarını ve işleyişini sağlayan kurumsallıktır. Bu kurumsallığın çerçeve kurumu ise devlettir. C. Schmitt devlet ile normu ilişkilendirmektedir. Ona göre devlet, yani hukuki düzen, nihai bir atıf noktasına ve nihai bir temel norma atıf yapan bir atıf sistemidir (Schmitt, 2005: 14-69). Fakat yine C. Schmitt'e göre norm, heterojen bir ortama ihtiyaç duyar ve norm kural dışı durumda yok edilirken, hiçbir norm kaos ortamında uygulanamaz (Schmitt, 2005: 14-69). Dolayısıyla devlet ile ilişkili olan normun işlerliği için kaosun değil, düzenin hâkim olması gerekmektedir. Fakat bu düzen bir kurumsalcılığa atıf yapsa bile söz konusu kurumsalcılık norma tabi değil, dinamik ve akışkandır. Sınırları ihlal etmekte beis görmez. C. Schmitt, Kanunilik ve Meşruiyet adlı eserinde norm ile emir, kanun ile tedbir arasında, kural dışı durumda yaşanan kayganlıktan bahseder (Schmitt, 2016: 25). Gerçekten de durumun kural dışı olduğuna karar veren egemen ve bu kararı verdiren Ration di Stato, yakın bir tehdidin bertaraf edilmesini aşacak şekilde emirlerini norma, tedbirlerini kanuna dönüştürmeye meyilli hale gelir. Dolayısıyla burada kurumsalcılık bir duruma veya statikliğe değil, dinamizme, akışkanlığa ve hareketliliğe işaret eder. Kurumsalcılık, normun ardılı değil; normu ihlal edebilecek şekilde siyasal karara tabidir. Dolayısıyla kurumsalcılığa içkin olan uzlaşma bir ortaklaşmanın değil, egemen kararın ürünüdür ve olanağıdır (Schmitt: 2021, 64).

3. ÜÇÜ BİR ARADA: KARARCILIK, KARAR VERİLEMEZLİK, KURUMSALCILIK

Düzenin fikrinin köklerinde bulunan karar vermek, yapısal olarak sonlu olmak zorundadır. Aynı zamanda her karar, adil olabilme şartı olarak, karar verilemezlik deneyimini yaşamak durumundadır. M. Heidegger'in çalışmalarında düzen fikri olan, C. Schmitt'in çalışmalarında düzenin garantörü ve siyasetin imkânı olarak görünen, J. Derrida'nın çalışmalarında karar verilemezliğin deneyiminde beliren karar verilebilirlik, W. Benjamin'in çalışmalarında ilahi şiddetin tarafına yerleşir (Derrida, 2010: 43-134). Bununla birlikte, tüm karar verilemezlik hukukun, mitolojik şiddetin, yani hukuku kuran ve koruyan şiddetin tarafında yerleştirilmiş ve orada biriktirilmişdir. Kuraldışı durumlarda karar vermenin bir yeni düzen fikrine hizmet etmesinin ve karar verilemezliğin deneyiminden geçmiş olmaklığıyla düzeni çağırın kararın, belirli bir siyaset ve etik forma işaret ettiğini ifade edebiliriz. Fakat kararı imkân dairesine yerleştiren karar verilemezliğin dört ögesine dönersek, özellikle bu noktada, yıkma ve yeniden icat etmenin ne anlama geldiğini açmamız gerekmektedir.

Otoritenin mistik temelini arayış, desizyonizm düşüncesi ile çeşitlilik kazanmıştır. Çünkü otoritenin kendisi üzerine tartışma, onun temellerine yönelik yeni bir tartışmaya götürür. Bu kapsamda, desizyonizmde otoritenin mistik temellerini arama hususunda esas alınan yalnızca akıl değildir. Otoritenin mistik temelindeki temel gerilim, karar ile karar verilemezlik arasındaki gerilimdir, yani yasa ile adalet arasındaki gerilim. C. Schmitt'e göre otoritenin mistik temeli, kural dışı durumlarda hem yasanın içerisinde hem de yasanın dışına çıkarak karar verebilen egemenliktedir. W. Benjamin'in çalışmalarında hukuk kurucu ve koruyucu olarak şiddettir. Hukuk kurucu şiddet, içerisinde temsil edilen hukuk koruyucu şiddet ile birlikte var olur. Bu çözümleme, W. Benjamin düşüncesinde mitik şiddet kampına girer. Fakat burada W. Benjamin'in otoritenin temeline şiddeti yerleştirmesinden değil, bilakis şiddet etrafında çeşitli kavramların örülmesi ve eş zamanlı düşünülmesi söz konusudur. Yani W. Benjamin'e göre şiddet hukuk, yasa, egemenlik, teoloji ve devrim gibi kavramların arasında dolaşmakta, otoritenin temelleri bu dolaşımında ortaya çıkan etkileşimle gerçekleşmektedir.

Kararcılık ve karar verilemezlik otoritenin mistik temellerine yönelik tartışmada konumlanırken, kurumsalcılık kararın verilmiş ve kuralların belirlenmiş olduğu bir düzleme işaret eder. Kurumsalcılık, kurulan düzenin söze ve/veya zora dayalı rıza üretme imkânı ve potansiyelidir. Fakat karar verilemezlik kararın içinde yaşadığından ötürü kurumsalcılık her daim tehlike altındadır. Çünkü böylesi bir durum her daim karar verilemezliğin karar ile yaşadığı gerilime benzer olan yasa ile adalet arasındaki gerilimi açığa çıkarabilir. Bu ihtimal belirdiğinde çözümleme C. Schmitt'in "Somut ve Çağa Bağlı Bir Kavram Olarak Devlet" (Schmitt, 2005: 245-257) adlı eserini çağırır. C. Schmitt bu eserinde, K. Gödel'i referans etmese de onun sosyal krizlerin yeni fırsatlara kapı araladığını dair tezini de doğrular şekilde, her dönem ve çağda yeni egemenlik biçimlerinin ortaya çıktığına, bunun yasalar ve anayasa kadar toplumsal kurallar ve yaşama biçimlerini de değiştirdiğini ifade eder.

Neticede, kurumsalcılık yani düzenin normları ve kararı çerçevesinde belirlenmiş olması, karar verilemezliğin her zaman "şimdi ve orada" bulunmasından ötürü yıkım tehlikesi ile karşı karşıyadır. Otoritenin mistik temeli de bu yıkım tehlikesi kapsamındaki gerilimdedir: karar ile karar verilemezlik arasındaki gerilim ve yasa ile adalet arasındaki gerilim. Gerilim yasa ile adalet arasında ortaya çıktığı her seferinde kararın dolayımından geçer. Karar ise biz-öteki ikiliğini kurandır. Dolayısıyla yasa ile adalet arasındaki gerilim, karara kuruculuk vasfı kazandıran öteki ile ilgilidir.

4. KURUCU ÖTEKİ

C. Schmitt, devleti her Őeye hükmeden düzen kavramı olarak tanımlamıŐ, yine de devletin biçimsel açıdan somut ve çağa bağlı olduğu notunu düŐmüŐtür (Schmitt, 2005: 245). Klasik devlet olarak tanımladığı formun içinde bulunduğu kapalılık halinin, içeriden çoęulculuŐma ve dıŐarıdan bütünleŐme yoluyla kendini açmaya meylettiğini ifade etmiştir. C. Schmitt, bahsedilenlerin gerçekteşmesi ile birlikte yalnızca devletin değil aynı zamanda toplumun, anayasanın ve yasanın da dönüŐmekte olduğunu belirtmiştir (Schmitt, 2005: 254). Yani düzenin ve dolayısıyla gündelik yaşamın dönüŐeceęi bir kurucu momentin gerçekteşmesi söz konusudur.

O halde, bugün karar verilemezliği deneyimlemiŐ hangi kararın oluşturduğu nasıl bir düzenin içerisindeyiz? Bir düzen, ebedi olabilir mi? Onu ebedi olmaktan azleden Şey karar verilemezlik, bir çılgınlık anı, somut ve çağa bağlı olmak ise bugünkü “düzen” hakkında ne söylenebilir? Bugünkü düzene “tahakküm edilenler” (ezilenler) açısından baktığımızda ne görürüz?

Siyasalın kurucu öğesi ötekidir. Siyasal olan dost-düşman ayrılığında beliriyorsa düŐmanın tecessüm etmiş hali ötekidir. Bu yüzden öteki, egemenliğin vazgeçilmez kurgusudur. Çoğunlukla anlamlar yüklenen ve kendinden bağımsız olarak inŐa edilen öteki, hâlihazırdaki demokraside yönetebilme kapasitesinin gerçekleştirilebilmesi için egemenin kendisi için varlık-yokluk meselesidir. Bu varlık-yokluk meselesi üzerinden değerlendirildiğinde egemenin, C. Schmitt’in devletteki ve politikadaki dönüŐüm fikrine paralel biçimde öteki her daim yeniden kurulan ve siyasal kuran bir öğedir. Ötekinin kurgulanabilirliğini mümkün kılan içerme-dıŐlama pratikleri, tarihten meşruiyet alma potansiyeli, ahlaki ve geleneksel değerlerin refere edilmesi gibi alanların bulunması kendi başına bir çalıŐmanın konusu olsa da bu alanların kullanılması ile ortaya çıkarılan öteki her daim siyasalın kurucu öğelerinden biridir.

Egemenin kendini öteki üzerinden kurucu bir momentte var ettiğine dair fikir, egemenin lensleri ile bakmak zorundadır. Oysa ötekilere ait lensler takıldığında görünen karşı kıyımın suretidir. Toplumsal ve siyasal olana dair egemenlik üzerinden bakış yerine tahakküm edilenler (ezilenler) açısından bakış, bize egemeni tanımlamada önemli göstergeler sunabilir. Bu yönden baktığımızda yani “öteki kıyıdan” baktığımızda Őunu görmek mümkündür. W. Benjamin kural dışı durumun ezilenler için olağanlaştırılmış bir rejim olduğunu ifade etmiştir (Benjamin, 2010: 19-43). W. Benjamin’in söyledikleri “olağanüstü hâl ve olağan hâl bir arada ezilenler için inŐa edilmiş ve yürürlüğe alınmış bir rejimdir” ifadesiyle geniŐletildięinde bugünkü durumun daha net olarak görülebileceğini belirtebiliriz. Yani bugün ezilenler açısından egemen hem kural dışı

duruma karar verme yetkisine sahip olup bunu kabul ettirmiş olan hem de verili düzen yasalarının uygulanmasına dair meşruiyeti ve araçları elinde tutandır. Dolayısıyla günümüzde ezilenler, egemenliğe dâhil olan bu çok yönlü-yüzlü özelliklerden ötürü bir müphemlik alanına teslim edilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda, içinde bulunulan durum yalnız başına ne kural dışı durumun olağanlaştırılması ne kural dışı duruma karar verilmesi ne de otoritenin mistik temeliyle açıklanamaz. Bugün egemenlik artık hayatın her anına ve alanına ilişkin iki halin içerisinde konumlanmış hukuk-yasal-siyasi ölçütler koyan ama aynı zamanda bu ölçütlere dair normları ihlal etme-içerme-meşrulaştırma-uygulama yetkisini kendinde bulunduran özelliklere sahiptir. Yanı sıra böylesi bir durumu sürekli olarak “şimdi ve burada olan” şeklinde de işletmektedir.

Ezilenler yasayı ihlal ettiğinde, yani egemenin hukukunun sınırlarını ihlal ettiğinde, nasıl bir yaptırım ile (ölüm ve çeşitleri, para cezası, işkence vd) karşılaşacağı egemen tarafından belirlenmektedir. Ölüm ile yaşam arasındaki sınırı çizme, biyopolitika ile thanatopolitika arasındaki sınırları belirleme kararı, egemenin bir kez daha cismani hale gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu konuda bir başka örneği daha demokratik sayılan Avrupa devlet rejimlerine bakarak verebiliriz. Demokratik düzenin ve istikrarın ileri formu sayılan Avrupa ülkelerinin her geçen gün güvenlik devletine doğru hızla yol kat etmeleri (Agamben, 2016) uzun bir süredir tartışılmaktadır. Mülteci krizine ilişkin henüz Geri Kabul Anlaşması imzalanmadan Avrupa devletleri tarafından Türkiye’ye Suriyeli mülteciler kabul edilmesini talep etmesi ve bunun için maddi destek pazarlığını yapması hukuktan önce gelen siyasal olanın biyopolitik ve thanatopolitik ile irtibatına işaret etmektedir. Demokrasi ve hukuk kıtası sayılan Avrupa’nın söz konusu mülteciler olunca yasa yürürlüğe girmeden önce yasanın uygulanmasını istemesi egemenin hukuk kurucu rolünü imlemektedir. Böylece egemen tarafından de facto durumun yaratılması ve mülteciler açısından henüz yürürlüğe girmemiş yasanın uygulanıp uygulanmaması müphemliğinin ortaya çıkması gerçekleşmiştir. Yani hukuk bir kez daha karardan sonra gelmiş, siyasal olanın önceliği tescil edilmiştir. Bu momentte ezilen veya kurucu öteki olan insanlar ise yaşam ile ölüm, karar ile adalet arasındaki müphemlikte bırakılmıştır.

5. MARJDAKİ ÖTEKİ

Ayktut Çelebi “Kuraldışı Durumlarda Karar Vermek” adlı makalesinde kuraldışı durum ve egemenlik arasındaki ilişkiye dair tartışmalar yürütmüş ve kural dışı durumun kural haline geldiği böylesi bir dünyada karar vermek yerine iş birliğinin öne çıktığını ifade etmiştir. Çelebi, bu ifadeyi, Ulrich Beck’in dünya, düşmanı olmayan bir demokrasiye doğru gidiyor ifadesiyle desteklemiştir (Çelebi, 2001: 143-144).

Gerçekten günümüz dünyası A. Çelebi'nin bahsettiği gibi düşmanı olmayan bir demokrasiye doğru mu gitmektedir? İç savaş tehdidi, her türlü şiddet, etnik barbarlık ve dinsel fundamentalizmin kural haline geldiği dünyada bu sorunların çözüldüğü ve iş birliği aracılığıyla demokratik kurumların domine olduğu, evrensel bir kamusal alanın oluşturduğu dünyaya doğru mu gitmekteyiz?

Bugün egemenler, kuraldışı durumlarda karar vermek gibi bir tutum sergilemek yerine kural dışı durum ile kural arasında tercih yapmamak ve tahakkümü bu ikisi arasında tercih yapmamak ile birlikte oluşan müphemlikte gerçekleştirmek istemektedir. Öte yandan dünyada yükselen ırkçılık, otoriter popülizm ve mülteci düşmanlığı A. Çelebi'nin makalesini kaleme aldığı 2001 yılından bu yana dünya, düşmanı olmayan bir demokrasiye değil, demokrasinin asgari gerekliliklerinin dahi yerine getirilmediği kırılğan yaşamlarla çıplak iktidarın karşı karşıya olduğu bir dünyaya dönüşmektedir. Egemenler bu durumda motivasyonunun temelinde ötekinin uç şekilde tanımlanmasını koymaktadır. Egemenler açısından öteki olarak düşman, alt edilmesi gereken ya da insan-olmayan olarak tanımlanmaktadır (Koselleck, 2013). Bu da düşman olarak kodlanana yönelik her türlü kararın alınması ve cürmün işlenmesinin yolunu açmaktadır. Bugün öteki olarak kodlamanın olmadığı dünya bir yana, öteki olarak kodlanana yönelik işlenen suçlarda etik, siyasi ve hukuki hiçbir bağlayıcılığın olmadığı bir tablo söz konusudur. Suç-ceza diyalektiği askıya alınmış, kuraldışı durum ezilenler ve "suçlular" için kural haline getirilmiştir.

Denebilir ki; bugün artık Heideggerci anlamda karar vermek, sadece temellendirmek ve yaratmak değil, yaratma potansiyelini her daim elinde tutmak ve bu kudrette olmaktır. Schmittçi anlamda karar vermek, sadece kural dışı duruma karar vermek değil hem kural dışı durumu hem de kurallı hali birlikte aynı anda hizmetine almak ve tahakküm edilenin olağanüstü veya olağan hale ilişkin hangisinin geçer akçe olduğunu bilmesine fırsat vermeyerek egemenliği müphemlik alanında sürdürmektir. Derridacı anlamda karar vermek, kurala ve hesaplanabilir bir düzene veya sırasıyla kural dışına ve hesaplanamayan bir düzensizliğe birlikte yabancı olma deneyimidir. W. Benjamin'den doğru bugünü okuduğumuzda ise, ilahi şiddet ihtimalinin ve imkânının ortadan kalkmasıdır.

Jacques Ranciere, polis ile politika arasındaki farkın ortadan kalktığı durumlarda, politikanın polisten özgürleşmek yerine sahnedeki çekilme ihtimaline işaret etmektedir (Ranciere, 2007: 25). Yeryüzünü parselleyen otoriter popülizm, güvenlik devleti ile güçleri birleştiren politika, her zamankinden daha fazla sahnedeki çekilmeye meyletmiştir. Politikanın sahnedeki çekildiği her anda ise öteki, daha fazla marja itilmeye, farklılıklar dışlanarak aynılık rejimi tahkim

edilmeye devam edilmiştir. Yani politikanın polisle aynılaşması toplumsal karmaşa, ilahi şiddetin iptali, kadir-i mutlak iktidar gibi totalitenin tamlamalarını sahneye çağırılmaktadır.

Totalitenin sahneye çağırıldığı 2019 yılı küresel siyaseti açık denizlerde boğulan mültecileri, otoriter popülist liderleri, post-hakikat rejimlerini, yurttaşlık haklarının teker teker ellerden alınmasını, ulusalcılığın iktidar sahnelerinde tekrar baş göstermesini tartışmaktaydı. Yaşamı mümkün kılan ve çevreleyen politika, otoriter popülistlerin dilinde manipölasyon ve sansasyon malzemesine dönüşmüőtü. Colin Crouch Post-Demokrasi adlı eserinde demokrasinin halini net şekilde betimlemişti. Ona göre demokrasi ile politikanın zaruri birlikteliğinde, kapitalizmin getirdiği teknolojik gelişmeler, politikayı olabildiğince demo'nun teknikler yoluyla ikna edilmesine götürmüőtür. Őöyle ki, siyaset gittikçe siyasal olandan arındırılarak kitlesel iletişim aracılığıyla ikna endüstrisinin alanına bırakılmış, reklam teknikleri ve kamuoyu araőtırmaları aracılığıyla siyasetin kurucusu istatistik olmuştur. Buradan çıkan sonuçla birlikte siyaset show-business'a dönüşmüş, kartellere teslim edilmiş tek yönlü iletişim ile hayalleri biçimlendirme makinesine dönmüőtür (Crouch, 2016: 32-34). Algı ve imajların olguların önüne geçtiği ve siyasetin őova dönüőtüđü bir dönemde dünyanın en güçlü devletinin başkanlığına eski bir televizyon programcısı olan otoriter popülist Donald Trump'ın seçilmesi tarihin bir ironisi olsa gerekti.

Siyasetin yitiminin hızlandığı, demokrasinin en temel teamüllerinin dahi yönetime katılmadan etkisizleőtiđi bu dönemde inanç ve kimlik eksenli kanlı çatışmaların toprakları olan Ortadoğu başta olmak üzere dünyanın hemen her bölgesinde sınıf ve kimliği birleştiren, birleőtirenken sınıfsal aidiyet açısından benzerlik, kimlik açısından farklılıkları esas alan itirazlar da yükselmekteydi. Neoliberalizm doğduğu topraklarda ölümünün ilanının² dehşetini yaşamaktaydı.

Covid-19 salgınıyla birlikte ortaya çıkan kaotik hal, egemenler için olduğu kadar halklar için de yeniden karar verme, karar verilemezlik içerisinde otoritenin temellerini yeniden düşünme ve yeni kurumsalcılığı (daha demokratik, eşitlikçi, özgürlükçü) toprağa ekilen filizin yeşermesi gibi mümkün kılmaktadır. Bir anlamda Covid-19 ile ortaya çıkan istisnai hal, teolojideki mucizeyi çağırma potansiyeline sahiptir. Covid-19 pandemisinin yayılması ile birlikte hayatta kalma stratejilerinden tüketim alışkanlıkları ve duygulanımlara kadar hem bireysel değişimler yaşandı hem de kolektif hafıza yeni deneyimlerle dolmaya başladı. Bernard Stiegler'in dediği

² Őili'deki protestolarda yaygın olarak "Neoliberalizm Őili'de doğdu, Őili'de ölecek" sloganı kullanıldı.

gibi “Hiçbir sesin şarkı söylemediğı bir büyü bozulması” (Stiegler, 2012: 51) yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor.

İçinde yaşadığımız siyasal sistem ezilenler açısından yarattığı müphemlik durumuyla tam bir karmaşa festivali görüntüsü vermektedir. Öteki olarak kodlanana yönelik her türlü fiil olağanlaştırılmış bir şekilde hayata geçirilebilmektedir. Bununla birlikte dinsel köktencilik, ekolojik tahribat, kısımlar, demokrasi arayışlarının bastırılması, otoriter yönetimlerin yükselmesi, aşırı sağcılığın taban kazanması, eşitlik taleplerine yönelik saldırgan tutumlar, gelir dağılımdaki adaletsizlik başta olmak üzere ekonomik felaketin derinleşmesi, demokrasinin bir yaşam biçimi ve kültür olarak yayılması yerine küresel güçler tarafından müdahaleciliğın aracı konumuna getirilmesi gibi sayısız kötücül faktör derinleşerek sürmektedir. Ve açıktır ki, gittikçe kartelleşen ve otoriterleşen siyasi-iktisadi-dinsel iktidarlar karşısında her birimiz, her an “ezilen” kümesine sokulup müphemlik alanına sevk edilmekle karşı karşıya bulunmaktayız.

2020 yılında Çin’den dünyaya doğru yayılan Covid-19 pandemisi bu riskleri arttırma duygularını pekiştirdi. Tehlike çanlarını çalışması açısından Giorgio Agamben’in yazdığı metin önemlidir. G. Agamben, “Covid-19: Gereksiz bir acil durumun yarattığı istisna hali” (Agamben, 2020) adlı metninde Covid-19 pandemisinin mevcut yayılımı ve yarattığı tehdit ile tekniğın kullanımının merkezinde olduğu önlemler arasındaki orantısızlıktan bahsetmiştir. Önlemler ile esasında salgını arttıracak panik halinin yaratıldığını, hareketin kısıtlandığını, gerçek istisna halinin kışkırtıldığını belirtmiştir. İnsanların bizatihi egemenler tarafından yaratılan güvenlik kaygıları ile özgürlüklerinden feragat ettiğini, ölülerimizle ilgili haklardan bile vazgeçerek esasında hayatta kalmaktan başka ahlaki değerimizin kalmadığını belirterek bunun toplum olmanın yitimi tehlikesine vurgu yapmıştır.

6. KAVRAM SETLERİNDE YENİ VE KURUCU POLİTİKAYI ARAMAK

Covid-19 pandemisinin hızla yayılması sonrası G. Agamben gibi olumsuz düşünener kadar Slovaj Zizek gibi olumlu düşünener de vardır. S. Zizek, Covid-19 pandemisinin siyasal yaşama etkisini değerlendirirken, bu durumda egemenin kendisinin de bir sınanma içerisinde olduğunu ifade etmektedir (Zizek, 2020). S. Zizek, egemenlerin de panik içinde olduğu tespitinden hareketle, meşruluk sağlamaları için egemenlerin salgınla etkin mücadele etmesi gerektiğine işaret etmektedir. Yani egemenler bir yandan sağlığa erişim gibi temel hakları yerine getirmek diğer yandan ise yurttaşlarının geçimlerini sağlamakla karşı karşıya kalmıştır. Denetimlerin ve kamu otoritesinin daha belirgin hale gelmesinin yanı sıra temel hakların ekonomik alana genişletilerek sağlanmasının sınanma skalasının iki ucuna işaret ettiği ifade edilebilir. Bu

kapsamda S. Zizek, Covid-19 yayılmasıyla çeşitlenen tartışmalarda, biyopolitik momenti meşruluk ile buluşturarak yeni bir pencere açmaktadır. Bu pencereden bakıldığında, Covid-19 öncesinin yan yana getirilemeyecek kavramları, yeni setleri bir araya getirme potansiyelini var etmektedir. Yani denetim ve kontrol ile hakların genişletilmesi ve sağlanmasını bir arada düşünme imkânı var etmektedir.

Covid-19 pandemisinin yayılmasının bireysel, toplumsal ve sistemsel etkilerine dair tartışmalar devam ederken bugün daha adil, demokratik, eşitlikçi bir dünyayı düşünmek için mevcut kavramları ve kavram setlerini bozmak ve yeniden kurmak gerekmektedir. Uzun süren ve ölüm ile sömürünün her anına sindiği geçmişe ait kavramları ve kavram setleri, özgürlükçü düşünmenin süzgecinden geçerek başka bir dünyayı mümkün kılabilir. Çünkü Covid-19 sonrası her ne kadar yeni güne merhaba denebilecek bir momenti işaret etse de Karl Marx'ın belirttiği gibi "İnsanlar tarihlerini kendileri yaparlar, ama onu serbestçe kendi seçtikleri parçaları bir araya getirerek değil, dolaysızca önlerinde buldukları, geçmişten devreden verili koşullarda yaparlar" (Marx, 2010: 30). Yani miladın sonrasında özne, kendi tarihini yapmakla mesuldür.

Tarih meleğinin yüzü geçmişe dönük olsa da yarımı görmek ve başka bir dünya mümkün demek için demokrasiyi aynılık tehdidi ve temsil esaretinden kurtararak farklılık rejimi ile birlikte düşünmek, politikayı homojenliğin değil, farklılığın zemininde yeniden kurmak özgürlükçü ve eşitlikçi bir yaşamın kapılarını aralayacak potansiyeli yakalamak gerekmektedir. Yani J. Ranciere'nin eşitsizliğin bağrına yerleştirdiği demokrasiyi (Ranciere, 2010: 83) buradan her daim çekip çıkarmak, eşitsizlik yerine farklılığı koymak güçlü bir demokrasinin gerçekleşmesi için zorunluluktur. Dünyanın şirketler oligarşisi, otoriter liderliğe indirgenmiş politika yapma biçimi, her alanda ve her katmanda halkın yönetime katılması için halkın eşit olması gerekliliğini gerçekleştirmek gerekir. Eşitlikten arındırılmış bir demokrasi anlayışı, sosyal ve siyasalın bitişine işaret eder. Bu bitiş engellemenek için mevcut demokrasiyi bozmak ve eşitlikle birlikte var etmek önemlidir.

Siyasalın kurucu momentini şiddet yerine politika üzerinden düşünmek yakın geçmişi esaret altında tutan şiddete karşı siyaset hakkını savunmakla eş değerdedir. Politikanın kurucu ögesi olarak ötekinin fiziksel ve simgesel şiddete mahkûm edilmesine son vermek, politikayı hem bir ikna endüstrisi olmaktan çıkaracak –burada ikna endüstrisine rıza gösterenlerin politikaya dönüşü önemlidir- hem de ötekinin yeniden kurgulanması zorunluluğunu getirerek yeni imkânlara kapı aralayacaktır. Siyasal olanın yeniden kurulmasına davet içeren bu kavramsal etkileşim, politika yapmanın ve/veya politikanın kendisinin içerik ve biçim açısından dönüşümünü siyaset hakkı kapsamında gerçekleştirebilecektir.

Siyaseti mümkün hale getirecek düşünce, siyasetle etik arasındaki ilişkiyi yeni biçimleri ile kurmayı gerektirmektedir. Bunun yolu da kural dışı duruma vehmedilen negatiflik ve ezilenlere reva görülen müphemliği siyasetin kısıylarından silmekle mümkündür. Bu kapsamda kural dışı durum ile ezilenler arasında kurulan ‘müphemlik’ ilişkisine neşter vurmak, siyaseti ve etik olmaklığı mümkün kılar. Desizyonist egemenlik kuramında kural dışı durum egemen lehine kurulan ilişki yasaklayıcı ve kısıtlayıcıdır. Bu yönüyle, toplumsal ve siyasal ilişkiyi imkânsız kılar. Bu imkânsızlığı, imkânlar alanının lehinde yenilgiye uğratmak kural dışı durumu toplum-birey lehinde ve egemeni kısıtlayıcı biçimde kurmak gerekmektedir. Bunun mümkün olduğuna dair başvurabileceğimiz metinlerden bazıları İslam Felsefesi’nde bulunabilir. İslam felsefesinde kural dışı durum ve/veya istisna hali “Zaruret Hali” tartışmaları içerisinde değerlendirilmektedir (Kahraman, 2016). İslam fikhının bazı yorumlarına göre Zaruret Hali’nin geçerli olduğü durumlarda teolojik egemenin kurallarına aykırı davranmak yani günah ve haram diye tanımlanan kural dışılıkları gerçekleştirmek mümkündür. Burada açıkça görölmektedir ki, İslam’daki Zaruret Hali egemenin değil toplumun ve bireyin lehinde işlemektedir. Oysa ki, desizyonist kural dışı durumda egemenlik tasdik ve tahkim edilir. İslam Felsefesi’nin içerisinde yer alan Zaruret Halinin teoride ve deneyimde kendine ait handikaplara sahip olduğü açıktır. Ve fakat bununla birlikte Zaruret Halinin kural dışı durumu egemen aleyhinde bozmasının sunduğu potansiyel imkânlar da oldukça önemlidir.

Nihayetinde kararı potansiyel egemenliğin aktüel gerçekleşmesinin hizmetine koşmak yerine, demokratik yaşamın gerçekleşmesinin uğrağı haline getirmek, karar verilemezliği farklılıkların eşit ilişkisinde kesinlik dairesinde tutabilmek, kurumsalcılığı kapsayıcı, adil ve eşitlikçi bir şekilde yeniden gerçekleştirebilmek 20. yüzyılın kirini ve pasını 21. yüzyıla bulaştırmadan hayatlarımıza devam etmenin anahtarı haline gelebilir. 21. yüzyılda yaşamın kavram setleri yeni konselasyonlara tabi olmasını sağlamak gerekir. Yani Kuraldışı Durum, Egemenlik ve Müphemlik kavramlarından oluşun 20. yüzyıl kökenli kavram setine karşı Demokrasi, Eşitlik ve Politika kavram setini 21. yüzyılda hâkim kılmak lazım gelir.

7. KAYNAKÇA

Alan Sümer B. (2014), Derrida’da Kararverilemezlik ve Sorumluluk İlişkisi, FLSF Dergisi, Sayı: 18.

Benjamin W. (2010), Şiddetin Eleştirisi Üzerine, Hazırlayan: Aykut Çelebi, Şiddetin Eleştirisi içinde, çev. Zeynep Direk, Metis Yayınevi: İstanbul.

Crouch C. (2016), Post-Demokrasi, Çev. A. Emre Zeybekoğlu, Dost Yayınevi: Ankara.

- Çelebi A. (2001), *Kuraldışı Durumlarda Karar Vermek*, *Defter Dergisi*, Sayı 42, İstanbul.
- Derrida J. (2010), *Yasanın Gücü Otoritenin Mistik Temeli*, Hazırlayan: Aykut Çelebi, *Şiddetin Eleştirisi içinde*, çev. Zeynep Direk, Metis Yayınevi: İstanbul.
- Erdal C. (2007), *Paradokslar ve Karar Verilemezlik*, *Ankara Barosu Dergisi*, 2007, Ankara.
- Foucault M. (2013), *Güvenlik, Toprak, Nüfus*, Çev. Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Marx, K. (2010), *Louis Bonaparte'ın On Sekiz Brumaire'i*, Çev. Tanıl Bora, İletişim Yayınları: İstanbul.
- Ranciere J. (2007), *Siyasalın Kıyısında*, Çev. Aziz Ufuk Kılıç, Metis Yayınları: İstanbul.
- Ranciere J. (2010), *Demokrasiye Karşı Demokrasiler*, *Demokrasi Ne Alemde içinde*, Haz. Eric Hazan, Çev. Savaş Kılıç, Metis Yayınevi: İstanbul.
- Reinhart K. (2013), *Kavramlar Tarihi/Politik ve Sosyal Dilin Semantiği ve Pragmatiği Üzerine Araştırmalar*, Çev. Atilla Dirim, 2. Basım, İletişim Yayınları: İstanbul.
- Saygılı A. (2015), *Kutsal Canavar Devlet*, 3. Baskı, İmaj Yayınevi: Ankara.
- Schmitt C. (2016), *Kanunilik ve Meşruiyet*, Çev. Mehmet Cemil Ozansü, İhtaki Yayınevi: İstanbul.
- Schmitt C. (2001), *Siyasi İlahiyat*, çev. Emre Zeybekoğlu, 2. Baskı, Dost Yayınevi: Ankara.
- Schmitt, C. (2005), *Somut ve Çağa Bağlı Bir Kavram Olarak Devlet*, Cemal Bali Akal (Derl), *Devlet Kuram İçinde* (s. 245-257), Dost Kitabevi: Ankara.
- Schmitt, C. (2021), *Hukuki Düşüncenin Üç Türü*, Çev. Toros Güneş Esgün, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Stiegler B. (2012), *Mistagoloji: Çağdaş Sanat Üzerine*, *Farklı Dünyaları Düşünmek içinde*, Haz. J. Backstein, D. Birnbaum, S.O. Wallenstein, Çev. Emine Ayhan, Metis Yayınları, İstanbul.
- Sevan Nişanyan, *Nişanyan Sözlük*, Erişim Tarihi: 14.05.2016
<http://nisanyansozluk.com/?k=karar&x=0&y=0>
- Slavoj Zizek, *Coronavirus situation is way too serious to be in panic*, Erişim Tarihi: 09.02.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=HabyJi66l0w&list=WL&index=30&t=0s>
- Oğuzhan Başbüyük, Erişim Tarihi: 14.05.2016,
https://oguzhanbasibuyuk.files.wordpress.com/2015/08/siyaset_sosyolojisi_hafta4.pdf

ÜÇ KAVRAM BİR DÜNYA: KURAL DIŞI DURUM ve SİYASETİN İMKÂNI

David Bates, *Crisis Between the Wars: Derrida and the Origins of Undecidability*, Erişim Tarihi: 14.05.2016, <http://rhetoric.berkeley.edu/files/derrida.pdf>

Şebnem Oğuz, *Kurumsalci Bir Kurgu Olarak Kalkinmaci Devlet: Tarihsel ve Kuramsal Bir EleŐtiri*, *Amme İdaresi Dergisi*, Erişim Tarihi: 15.05.2016, http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/05d9617119505a4_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi

Giorgio Agamben, *Hukuk Devletinden Guvenlik Devletine*, Erişim Tarihi: 15.05.2016, <http://medyascope.tv/2015/12/27/giorgio-agamben-hukuk-devletinden-guvenlik-devletine/>

Giorgio Agamben, *Covid-19: Gerekesiz bir acil durumun yarattigi istisna hali*, Erişim Tarihi: 09.02.2022. <https://terrabayt.com/covid19/covid-19-gerekcesiz-bir-acil-durumun-yarattigi-istisna-hali/>

Hayrettin Kahraman, *İslam Hukukunda Zaruret Hali*, Erişim Tarihi: 12.062016. <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/meseleler/0177.htm>